

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024/Kansainvälinen kehitysyhteistyö

<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+41/2023>

Kiitämme mahdollisuudesta jättää asiantuntijalausunto liittyen valtion talousarvioesitykseen (2024) ja kansainväliseen kehitysyhteistyön rahoitukseen.

Kehityspoliitiikka, jota kansainvälisellä kehitysyhteistyörahoituksella rahoitetaan, on keskeinen osa Suomen arvo- ja ihmisoikeusperustaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen kehitysrahoitus tulisi nähdä pitkäjänteisenä investointina globaaliin kestäväan kehitykseen ja vakauteen. Se ilmentää osaltaan sitoutumistamme monenkeskiseen järjestelmään ja sen perusteisiin. Tämän järjestelmän jäsenenä Suomi on sitoutunut YK:ssa, EU:ssa ja OECD:ssä käyttämään 0,7 prosenttia bruttokansatulostaan (bktl) kansainväliseen kehitysyhteistyöhön. Lisäksi 0,2 prosenttia bktl:stä tulee ohjata kaikkein köyhimmille, niin kutsuille LDC-maille.¹ Nämä rahoitustasot kuuluvat oleellisesti YK:n Kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteisiin (SDG-17). Myös talousarvioesityksessä Suomi sitoutuu Agenda 2030:een koko valtionhallinnon (Y 57) ja ulkoministeriön (pääluokka 24) osalta.

- Kehitysrahoitus on oleellinen osa Suomen YK:n Agenda 2030:n toimeenpanoa. Kansainvälisen kehitysrahoituksen selvitysosassa ei kuitenkaan viitata Agenda 2030:een, jolloin kytkentä kehitysrahoituksen ja Agenda 2030:n välillä jää epäselväksi.
- Sitoumuksesta huolimatta talousarvioesityksen leikkaukset palauttavat Suomen kehitysrahoitustason takaisin 0,4 prosentin bktl-tasoon (0,41 ennuste 2024), jatkossa todennäköisesti jopa sen alle.
- Talousarvioesityksessä ei ole eritelty kaikkein köyhimpien maiden osuutta, eikä siinä vahvisteta 0,2 prosentin Agenda 2030:n mukaista tavoitetta. Tämä on poikkeuksellista verrattuna aiempiin hallituskausiin. Virallisen kehitysyhteistyön merkitys vähiten kehittyneissä maissa on edelleen huomattava.
- Suomen bktl-osuudet tulevat olemaan kansainvälisessä vertailussa alimmillaan hallituskauden lopulla eli juuri silloin, kun Suomen tulisi vahvimmin nostaa kansainvälistä profiiliaan YK:n turvaneuvoston jäsenyyskampanjassaan. Tämä heikentää Suomen jäsenyysmahdollisuuksia.

Kansainvälisen tilanteen kriisiytyessä kehitysyhteistyörahoituksen painoarvo on uudestaan nousussa. Yhä kasvava määrä veloitteita katetaan kehitysyhteistyövaroin. Kehitysyhteistyön lisäksi kehitysyhteistyörahoituksella katetaan ennätyskorkeat humanitaariset tarpeet, tuki Ukrainalle sekä tärkeänä luokkana kansainvälisten ympäristösopimusten, erityisesti ilmasto- ja

¹ YK:n määritelmän mukaan kärsivät samanaikaisesti matalasta tulotasosta, matalasta inhimillisestä pääomasta sekä talouden haavoittuvuudesta.

luontosopimusten velvoitteet. Nämä sitoumukset ovat osa sääntömääräistä kv. oikeudellista perustaa, joita Suomi ei voi ohittaa.

- Humanitaarisena avun määrärahan lasku 83 miljoonaan euroon ei vastaa historiallisen kriittistä humanitaarista tilannetta maailmassa. Vuonna 2023 humanitaarisen avun tarve on noussut 30 prosenttia edellisvuodesta. Jo yli 360 miljoonaa ihmistä on avun tarpeessa samalla kun kansainvälisen yhteisön rahoittamat toimet riittävät kattamaan vain noin viidesosan tarpeista. On kuitenkin myönteistä, että hallitus tavoittelee humanitaarisen avun osuuden säilyttämistä 16 prosentissa kehitysyhteistyöstä. Suomen on tärkeä jatkaa riittävää humanitaarista rahoitusta ja puolustaa humanitaarisen avun riippumattomuutta ja tarveperustaisuutta
- Ukrainan tuki on tärkeä. Sen siirtäminen erilliselle *Tuki Ukrainalle*-momentille (58 milj. euroa sekä 40 milj. euroa sitoumusvaltuuksia) selventää Ukraina-avun poikkeuksellista roolia kehitysyhteistyörahoituksessa, jonka päätarkoitus on köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen ja kestävä kehityksen edistäminen Agenda 2030:n mukaisesti.
- Kansainvälisen ilmastorahoituksen osuuksia ja perusteita ei ole talousarvioesityksessä eritelty riittävän selkeästi. Ilmastorahoitus on Pariisin ilmastopöytäkirjaan perustuva, teollisuusmaita koskeva velvoite kanavoida kehittyville maille (nk. lisäistä) rahoitusta, jolla vahvistetaan toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja tuetaan maailman köyhimpien sekä haavoittuvimpien ihmisten sopeutumista ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Talousarvioesitys ei vastaa Pariisin ilmastopöytäkirjan (Artikla 9.5:ssä asetettua) velvoitetta raportoida ilmastorahoituksen mobilisointia koskevasta suunnitelmasta. Sen sijaan se linjaa yleisesti, että kehitysyhteistyörahoituksella edistetään ilmastotoimia, erityisesti kestävä metsätaloutta ja metsitystä (330 milj. euroa). Talousarvioesitys ei esimerkiksi kerro, pysyväkö Suomen antama rahoitus nykytasolla tai onko se edelleen nousmassa 200 miljoonan euron vuositasolle, joka asetettiin tavoitetasoksi Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta koskevassa suunnitelmassa (2022). Ilmastorahoituksen volyyymi on ollut hyvin merkittävä osa Suomen virallista kehitysyhteistyörahoitusta (vuonna 2021 yhteensä 175 miljoonaa euroa raportointiin ilmastorahoitukseksi).
- Talousarvioesityksestä ei käy myöskään ilmi se, täyttääkö Suomi osaltaan YK:n luontosopimuksen Kunming-Montreal tavoitteiden mukaisen tuen kehitysmaille sopimuksen toimeenpanoon.

Pidämme valitettavana, että osana ulkoministeriön hallinnoimaan varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahaan tehdään merkittävä, 80 miljoonan euron suuruinen vähennys (huomioiden Ukrainan tuen siirto) tulevana vuonna. Samoin kehityspoliittisiin lainoihin ja sijoituksiin tehtävä 60 miljoonan suuruinen leikkaus pienentää Suomen kehityspoliittista kädenjälkeä maailmalla.

- Talousarvioesityksessä maa- ja aluekohtaiseen kehitysyhteistyöhön kohdistuu yli 50 miljoonan suuruinen leikkaus ensi vuonna. Suomen maaohjelmamaat kuuluvat kaikkein köyhimpien maiden LDC-ryhmään. Myös tästä ryhmästä seuraavaan tuloluokkaan nousset Kenia on painunut vuosia ennenäkemättömän kuivuuden ja maan pohjoisosan humanitaarisen kriisin kanssa sekä kantaa isoa taakkaa alueen pakolaisista, joita moninkertaiset kriisit lisäävät. Ilman maa- ja aluekohtaista yhteistyötä edustustot ovat vaarassa jäädä neuvottelupöytien ulkopuolelle, mikä heikentää Suomen ulkopoliittista vaikuttavuutta. Maaohjelmat ankkuroivat Suomen tulospolitiikkaa kehitysmaiden

yhteiskuntiin, kaupallisiin mahdollisuuksiin ja muihin kansainvälisiin toimijoihin. Maaohjelmat ovat myös tasa-arvorahoituksen sekä ihmisoikeusperustaisen yhteistyön merkittävä kanava Suomelle. Maaohjelmien tilannetta tulee selvittää tarkemmin ennen lopettamis/leikkauspäätöksiä.

- Leikkausten toteuttaminen siirtymäajalla painottuen hallituskauden loppupuolelle on parempi vaihtoehto kuin etupainotteisuus ja äkkinäisyys. Ulkoministeriön osalta leikkauksia on kuitenkin jo ennakoitu vähentämällä asiantuntijahenkilöstöä ministeriössä ennen leikkausten voimaantuloa. Samaa kehitysyhteistyön volyyymiä ja tehtäviä hoidetaan siirtymäkaudella riittämättömällä henkilöstöresursseilla. Tämä heikentää kehitysyhteistyön laatua, tuloksellisuutta, tehokkuutta sekä riskienhallintaa.
- Virallisen kehitysyhteistyörahoituksen lisäksi Suomi tarvitsee selkeän kokonaiskuvan eri rahavirroista, joilla Suomi voisi tukea kestävän kehityksen tavoitteiden edistämistä globaalisti. Ulkoministeriön hallinnoimassa Kestävän kehityksen rahoituskokonaisuudessa² ja sen kehittämässä tulee huomioida kestävän kehityksen rahoituksen eri muodot. Niitä ovat esimerkiksi julkinen lahjamuotoinen apu, laina- ja sijoitusmuotoiset ODA-kriteerit täyttävät finanssisijoitukset, muut julkiset rahoitusvirrat sekä keinot mobilisoida yksityisiä kestävän kehityksen sijoituksia kestävän kehityksen mukaisesti.

Lisätietoja:

Kehityspoliittisen toimikunnan pääsihteeri Marikki Karhu, marikki.karhu@gov.fi, puh. 050 5258649

² Kestävän kehityksen rahoituslinjaus (2022), <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164193>